

Sb. z. a n., t. j. do 30. dubna 1935, přes to, že byly členy organizací, které uzavřely kolektivní smlouvu, platně ujednati jednotlivou smlouvu, odchýlnou od smlouvy kolektivní. Individuální smlouva platně ujednaná vylučovala však rozhodčí soud ujednaný v kolektivní smlouvě, když se mu smluvci v jednotlivé smlouvě opřeli a jej vyloučili, jak nejvyšší soud odůvodnil v rozhodnutích č. 6183 a 6079 Sb. n. s., k nimž se pro stručnost odkazuje.

Jestliže strany rozepře vyloučily v souzené věci použití kolektivní smlouvy na sporný služební poměr v jednotlivé individuální smlouvě, bylo tím jasně a nepochybně vyjádřeno, že v příčině tohoto poměru celý obsah hromadné smlouvy nemá platnosti a proto ani doložka o ujednání rozhodčího soudu. Není proto mylný názor odvolacího soudu, že nebylo mezi stranami žádné smlouvy rozhodčí, a že vydal-li rozhodčí soud přes to žalobou napadený nález, byla žalobkyně oprávněna žádati, aby dotčený nález byl prohlášen za neúčinný podle § 595 č. 1 c. ř. s.

Pokud se dovolání snaží vyvozovati opačné právní stanovisko z vládního nařízení č. 89/1935 Sb. z. a n. a zvláště ze zákazu § 4 řečeného nařízení, stačí odkázati k rozhodnutí nejvyššího soudu č. 15001 Sb. n. s., kde bylo odůvodněno, že se uvedený zákaz nevztahuje na služební poměry, které byly individuální smlouvou založeny již před účinností vládního nařízení č. 89/1935 Sb. z. a n., jež nastala dne 30. dubna 1935 (§ 6 uved. nař.).

Vládní nařízení č. 141/1937 Sb. z. a n., jehož účinnost nastala dne 30. června 1937 (§ 11 nař.), se na pracovní poměr žalované nevztahuje, ježto byl již zrušen dříve, t. j. dne 31. října 1936.

Čís. 16980.

Nárok na náhradu škody podle § 364 a) obč. zák. přísluší jen vlastníkovi nemovité věci, a to jen pro poškození věci nemovité a jejího příslušenství, a nikoliv pro poškození věcí movitých a tělesné. Nárok ten je osobním nárokem poškozeného vlastníka a nikoliv nárokem věcným.

(Plenární rozhodnutí ze dne 11. června 1938, Pres. 1447/37.)

V neuveřejněném rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 20. května 1937, Rv I 2320/35, byla vyslovena zásada;

a) že k žalobě na náhradu škody podle § 364 a) obč. zák. jest oprávněn nejen držitel pozemku (Grundbesitzer) v užším smyslu, t. j. vlastník pozemku, nýbrž i dočasný uživatel sousedního pozemku, jako na př. pachtýř nebo nájemce, třebaže nejsou věcnými držiteli;

b) že majitel horního nebo úředně schváleného zařízení na sousedním pozemku má nahraditi odškodné nejen za poškození věci, ale i za vážnější poškození lidského zdraví, tedy nejen hraditi škodu věcnou, ale i újmu na osobě.

Naproti tomu bylo v neuveřejněném rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 3. října 1923, Rv II 316/23, vysloveno v rozporu se zásadou pod a) uvedenou, že k žalobě podle § 364 a) obč. zák. jest legitimován pouze vlastník pozemků, nikoliv jeho pachtýř. V rozhodnutích č. 6374 a 14739 Sb. n. s. vycházel nejvyšší soud rovněž z názoru, že odškodné podle § 364 a) obč. zák. přísluší jen vlastníku pozemku, sousedovi. V rozhodnutí Rv II 316/23 bylo pak dále vysloveno, že nelze právo k žlobě podle § 364 a) obč. zák. postoupiti bez současného postupu vlastnictví pozemku, kdežto v rozhodnutí č. 14739 Sb. n. s. byla vyslovena zásada, že nárok na náhradu škody podle § 364 a) obč. zák. způsobené dolo-
váním jest osobním právem vlastníka poškozené nemovitosti, nikoliv právem věcným.

Co se týká zásady pod b) uvedené, jest řečená zásada v souladu s rozhodnutím č. 2723 Sb. n. s., kde bylo vysloveno, že se ustanovení § 364 a) obč. zák. vztahuje i na poškození lidí, jest však ve zřejmém rozporu se zásadou vyslovenou nejvyšším soudem v pozdějším rozhodnutí č. 6374 Sb. n. s., které zastává stanovisko, že se předpis § 364 a) obč. zák. týká pouze věcné škody.

V zájmu jednotnosti nálezů nejvyššího soudu předložil první prezident nejvyššího soudu tyto sporné otázky podle § 12, odst. 2, zákona ze dne 16. dubna 1919, č. 216 Sb. z. a n. zesílenému senátu, který se usnesl na právních větách v čele uvedených.

D ů v o d y:

I. Otázka, zda nároky podle § 364 a) obč. zák. příslušejí jen vlastníku sousedního pozemku, či také osobám jiným, zejména nájemci a pachtýři, jest sporná nejen v judikatuře, jak z předem uvedeného plyne, ale i v literatuře.¹⁾

¹⁾ Že nárok podle § 364 a) obč. zák. přísluší jen vlastníku pozemku byl sdílen již starší judikaturou býv. nejvyššího soudu ve Vídni, jak jest patrné z rozhodnutí č. 3731 a 6467 Gl. U. n. ř.

Nynější nejvyšší soudní dvůr ve Vídni nepřiznává vesměs pachtýři oprávnění k uplatňování nároků plynoucích z § 364 a) obč. zák. sousedovi, nýbrž jen vlastníku sousedního pozemku (srov. rozhodnutí uveřejněná v oficiální sbírce vydávané členy nejvyššího soudu ve Vídni S. Z. VII/217, S. Z. XIII/60, S. Z. XIV/203, dále rozhodnutí uveřejněná v Z. Bl. roč. 49, č. 298, str. 869 (ze dne 23. června 1931, 2 Ob 619/31), v témže časopise roč. 50, č. 297 (ze dne 21. června 1932, 3 Ob 572/32), dále v G. H. roč. 1933, str. 153 (ze dne 13. října 1932, 3 Ob 833/32).

Totéž stanovisko, že nárok podle § 364 a) obč. zák. nepřísluší pachtýři (nájemci), nýbrž jen vlastníku, zaujímá i většina literatury (srov. Ehrenzweig, System II/1 § 303 II, Mayr, Lehrbuch II, str. 369 a násl., pozn. 7, Rouček-Sedláček, Komentář k obč. zák. II, str. 255, Sedláček, Vlastnické právo, str. 111, Weizsäcker, System des tschechoslovakischen Bergrechtes, Praha 1933, str. 141, Herbatschek, Bergschadenersatz, Wien 1918, str. 111 a 114).

Stejně stanovisko zaujímal také původně Klang (srov. Klang, Bemerkungen zu den sachenrechtlichen Bestimmungen der Zivilnovellen, Wien 1917, str. 31), jenž nyní je pro rozšířenější výklad, totiž že nárok podle § 364 a) obč. zák. jest přiznati i nájemci nebo pachtýři (srov. Klang, Zentralblatt 1926, str. 346 a násl., Klang, Komentář I/2, str. 36 a poznámka v Jur. Blätter 1932, str. 14).

Aby sporná otázka mohla býti řešena, jest zjistiti, komu zákonodárce zamýšlel poskytnouti oprávnění plynoucí z ustanovení § 364 a) obč. zák.

Mezi zákonná omezení vlastnictví patří případy t. zv. práva sousedského, o nichž jednají §§ 364, odst. 2, 364 a) a 364 b) obč. zák., jež byly zařaděny do druhé hlavy prvního oddílu druhého dílu obč. zák., jednající o právu vlastnickém, §§ 11 a 12 třetí dílčí novely (cís. nař. ze dne 19. března 1916, č. 69 ř. z.). Z vysvětlivek (odůvodnění) k třetí dílčí novele, str. 33 plyne, že ustanovení o sousedském právu byla pojata do občanského zákoníka, aby byla zjednána jistota, jak dalece má ručení za zásahy činnosti na jednom pozemku na pozemky sousední v zápětí soukromoprávní odpovědnost, a že tu jde především o slušné vyrovnaní mezi zájmy pozemkového majetku (des Grundbesitzes) a průmyslem, jehož provoz působí na jeho místní okolí rozmanitým způsobem. Podle zprávy komise panské sněmovny pro věci o předloze zákona na změnu a doplnění některých ustanovení všeobecného občanského zákoníka, str. 162 a 163, šlo u těchto zákonných ustanovení

Stejný názor zastává Kornitzer v Notariatszeitung 1918 č. 31, str. 247 v pojednání »Das Problem des Nachbarrechtes«.

Pokud jde o osoby věcně oprávněné, pokládají Ehrenzweig a Klang za sousedy i osoby ze služebnosti oprávněné (srov. Ehrenzweig, Sachenrecht § 188/1, Klangův Komentář k § 364 VI b) a Klang, Bemerkungen zu den sachenrechtlichen Bestimmungen der Zivilnovellen, str. 30).

Naproti tomu přísluší podle Sedláčka a Roučka žaloba zdržovací jen vlastníkům sousedního pozemku a nikoliv osobám věcně oprávněným (srov. Rouček-Sedláček, Kom. k § 364/15, Sedláček, Vlastnické právo k § 464/12), oba však přiznávají nároky na náhradu škody každému, jemuž zaviněným zásahem byla škoda způsobena (Sedláček, Vlastnické právo, str. 113/115 a 118, Rouček, Komentář k § 364/15); pokud pak jde o nárok na náhradu škody podle § 364 a) obč. zák., mluví se, jak již předem bylo uvedeno, jen o vlastníkovi.

Weizsäcker, System des tschechoslovakischen Bergrechtes, str. 141, Herbatschek, Bergschadenersatz str. 108, 113 a 114 nepřiznávají nároky na náhradu škody osobám věcně oprávněným.

Nárok na náhradu škody podle § 364 a) obč. zák. nepřiznává rovněž hypotekárnímu věřiteli Klang a omezuje jej na nároky podle § 458 obč. zák. (srov. Klang, Bemerkungen, str. 29 a Klangův Komentář k § 364 VI).

Krčmář: Příspěvky k výkladu reformovaného práva občanského, str. 729—738, 769—780, v časopisu Právník 1916, se vyslovuje, že argument a simili mohl by vésti k úsudku, že není oprávněn zakázati immise jen vlastník pozemku, a klade důraz na slova »Nachbar« a »dessen Grund«, která jsou podle něho příliš bezbervá, než aby jimi mohlo býti opřeno mínění, že měl býti těmito slovy označen jen vlastník, že otázka, zda i jiné osoby než vlastník mohou zakázati immise, jest závislá na předurčující otázce, zda je zakázáno nakládati s cizí věcí nejen ve prospěch vlastníka, nýbrž i v prospěch jiných osob, které mají k věci té právo.

Vládní návrh nového obč. zákoníka zařadil předpisy o právu sousedském (§§ 137—143) do hlavy 6. jednající o vlastnictví a jeho ochraně s nadpisem »Omezení vlastnického práva«. §§ 137 a 138 návrhu, jež upravují práva sousedská, o nichž jednají druhý odst. § 364 a § 364 a) nynějšího obč. zákoníka, mluví pak již jen o sousedovi. Podle důvodové zprávy k vládnímu návrhu přísluší oprávnění sousedská netoliko vlastníku pozemku, nýbrž vlastníku jakékoliv věci. Podle § 319 vládního návrhu přísluší pak tomu, kdo jest oprávněn ze služebnosti, k ochraně jeho práv žaloby obdobné žalobám z vlastnictví. Podobné ustanovení v příčině hypoteky a nájmu a pachtu vládní návrh nemá.

zvláště o to, aby byla nalezena správná střední cesta mezi odvrácením vzájemného poškozování a obtěžování jednotlivých pozemkových vlastníků (Grundeigentümer) a umožněním činnosti národohospodářsky nepostradatelných výrobních podniků. Z téže zprávy (str. č. 163) plyne, že vzorem pro předpis druhého odstavce § 364 obč. zák. byl § 906 německého obč. zákona, který mluví o vlastníku pozemku (Eigentümer des Grundstückes). Ve zprávě komise panské sněmovny k § 364 a) obč. zák. se pak uvádí, že zásada vyslovená v druhém odstavci § 364 obč. zák. vyžaduje dalšího omezení, jde-li o zásahy vyvolané zařízením úředně schváleným. Jest proto ustanovení § 364 a) obč. zák. jen rozšířením omezení sousedských práv vůči zařízením horním a zařízením úředně schváleným. Z toho plyne, že úmyslem zákonodárce bylo poskytnouti ochranu podle § 364 obč. zák. a nárok na náhradu škody podle § 364 a) obč. zák. vlastníku sousedního pozemku a že zákon pod slovem »vlastník pozemku« (Eigentümer eines Grundstückes) v druhém odstavci § 364 obč. zák., a pod slovem »držitel pozemku« (Grundbesitzer) v § 364 a) obč. zák. vyrozumívá jednu a tutéž osobu, t. j. vlastníka sousedního pozemku.

I když zákon mluví v uvedených zákonných ustanoveních o vlastníku pozemku, jest slovy těmi vyrozumívati nejen toho, kdo vlastní právě jen nějaký pozemek, ale i každého, kdo jest vlastníkem nějaké nemovité věci. Náš občanský zákoník v kapitole o vlastnictví (§§ 353 a násl.) nemluví o vlastnictví pozemkovém, nýbrž rozeznává vlastnictví k nemovitým věcem a vlastnictví k věcem movitým. Naproti tomu německý zákoník ve svém oddílu jednajícím o vlastnictví (§§ 903 a násl.) mluví o vlastnictví pozemkovém na rozdíl od vlastnictví k věcem movitým²⁾. Užívá proto německý zákoník v § 906, jenž byl vzorem pro druhý odst. § 364 našeho obč. zákoníka, slov »Eigentümer eines Grundstückes«. Třetí dílčí novela pak podle tohoto svého vzoru pojala do nového druhého odstavce § 364 obč. zák. totéž slovo »Eigentümer eines Grundstückes«, čímž chtěla slovem tím zřejmě vystihnouti totéž, co pod slovem tím vyrozumívá německý obč. zákoník, t. j. vlastníka nemovitých věcí. Ježto pak, jak bylo předem vyloženo, jest slovem »držitel pozemku« (Grundbesitzer) v § 364 a) obč. zák. rozuměti totéž, co slovem »vlastník pozemku« (Eigentümer eines Grundstückes) v druhém odstavci § 364 obč. zák., jest přiznati nárok na náhradu škody nejen vlastníku pozemku, ale i vlastníku každé nemovité věci.

Jde nyní o to, zda přísluší oprávnění podle druhé věty § 364 obč. zák. a nároky na náhradu škody podle § 364 a) obč. zák. také jiným osobám kromě vlastníka. Vzorem dílčí novely pro úpravu práva sousedského bylo pouze ustanovení § 906 německého obč. zákoníka, jenž výslovně mluví toliko o vlastníku pozemku, a novela zařadila předpisy o právu sousedském do druhé hlavy občanského zákoníka mezi jeho ustanovení o omezení vlastnictví. Naproti tomu nepřevzala novela další ustanovení německého zákoníka, jež v §§ 1004, 1027, 1065, 1090 a 1334 přiznávají právo zákazu, o němž jest řeč v druhém odstavci § 364

²⁾ Srov. Klang, Bemerkungen, str. 29.

obč. zák., i osobám ze služebnosti oprávněným a hypotekárním věřitelům. Z toho plyne, že úmyslem zákonodárce bylo nepřiznati těmto osobám oprávnění podle druhého odstavce § 364 obč. zák. a tudíž rovněž ne nároky na náhradu škody podle § 364 a) obč. zák., kteréžto ustanovení, jak bylo vyloženo, jest jen rozšířením omezení práv sousedských vůči zařízením horním a zařízením úředně schváleným, neboť si nelze jinak vysvětliti, proč by byl zákonodárce, jemuž byl vzorem pro ustanovení o právu sousedském německý zákoník občanský, nebyl převzal i uvedená další ustanovení německého občanského zákoníka, kdyby byl chtěl ochranu práva sousedského poskytnouti i osobám jinak věcně oprávněným. Jest proto vycházeti z toho, že podle platného práva přísluší oprávnění podle druhého odstavce § 364 obč. zák. a tudíž i nároky na náhradu škody podle § 364 a) obč. zák. jen vlastníku nemovité věci a jejího příslušenství a nikoliv osobám jinak věcně oprávněným. Nepřiznává-li zákonodárce nároky ty osobám věcně oprávněným mimo vlastníka, nebylo ani úmyslem zákonodárce přiznati je nájemci a pachtýři jako osobám pouze obligačně oprávněným.

II. Další otázkou je, zda nárok podle § 364 a) obč. zák. jest osobním právem vlastníka poškozeného nemovitosti, či zda je právem věcným. Při řešení této otázky jest vycházeti z toho, že jde o nárok na náhradu škody. Nárok na náhradu škody může příslušet jen tomu vlastníku, v jehož majetku zásahem horního podniku nebo úředně schváleného zařízení škoda vzešla. Stejně nároky musí ovšem příslušet i universálním nástupcům poškozeného vlastníka, nikoliv však jeho singulárním nástupcům, leč by na ně také tyto nároky přešly²⁾.

III. Ježto, jak bylo vyloženo pod I., zamýšlel zákonodárce druhým odstavcem § 364 obč. zák. a § 364 a) chrániti jen nemovitý majetek, lze se proto podle § 364 a) obč. zák. domáhati náhrady škody jen pro poškození nemovité věci a jejího příslušenství, nevztahuje se však ustanovení § 364 a) obč. zák. na poškození věcí movitých a lidí.

IV. Tímto rozhodnutím byly řešeny toliko nároky na náhradu škody dle § 364 a) obč. zák. a nejsou tím dotčeny nároky na náhradu škody dle všeobecných předpisů, uvedených v hlavě XXX. obč. zák.

Čís. 16981.

Na Československé obilní společnosti se nelze domáhati pořadem práva ani, aby se zdržela zákazu vydávati kontrolních známek podle § 15 vlád. nař. č. 168/1935 Sb. z. a n., ani aby je vydala.

(Rozh. ze dne 14. června 1938, R I 789/38.)

Žalobce, provozující mlynářskou živnost, se na žalované Československé obilní společnosti domáhá žalobou, aby bylo uznáno právem:

²⁾ Stejně rozhodnutí čis. 4775 Sb. n. s., Weizsäcker, str. 141, Herbatschek, str. 98—101.